

7. Пахльовська О. Творчість Івана Франка як модель культурно-національної стратегії // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – Львів, 1998.
8. Сімович В. Іван Франко. Його життя та діяльність. – Мюнхен, 1966.
9. Франко І. Збір. творів: У 50 томах. – К., 1976–1986.
10. Франко З. Ономастика в мові творів Івана Франка // Мовознавство. – 1975. – № 2.
11. Худаш М. З історії української антропонімії. – К., 1977.

Ганна Бучко (Тернопіль)

Антропонімія “Малої батьківщини” Івана Франка в офіційних документах та у художніх творах Каменяра

В офіційних документах села Нагуєвичі кінця XVIII – початку XIX ст. [ЙМ і ФМ] переважає дволексемна формула іменування. Для чоловіків – це особове ім'я і так звана прізвищева назва [15: 100] – додаткове іменування, що виконувало функцію прізвища, але не було ще остаточно сформоване як у словотвірному, так і в морфологічному аспектах та не було юридично закріплене як незмінна стабільна назва. Особове ім'я у ЙМ фіксується на початку іменування, у ФМ займає другу позицію, після прізвищевої назви: *Dmytra Bociana* [4: 79], *Senia Klimkowego* [4: 9], *Wasylichi Ruraczki* [4: 35], *Bocian Iwan* [12: 2], *Lisowcow Fed* [12: 15], *Sydoorak Iiko* [12: 20].

В окремих випадках іменування охоплює третій елемент, який виконує диференційну функцію за наявності однакових дволексемних іменувань різних денотатів, наприклад: *Buciak Iwan Stary* і *Buciak Iwan Młody* [12: 3]; *Rurak Wasyl Stefanow* і *Rurak Wasyl Lesiow* [12: 20].

На початку XIX ст. у селі Нагуєвичі активно функціонувало трохи більше десяти імен, одні з них фіксуються у ФМ в офіційному (з сучасного погляду) варіанті, інші – як усічені чи усічено-суфіксальні деривати: *Іван* (58 фіксацій) і *Івась* (1 фіксація), *Василь* (24), *Стефан* (15), *Лько* (15), *Юрко* (10), *Петро* (9), *Гнат* (5), *Олекса* і його варіант *Лесь* (5 і 7). Ім'я *Михайло* виступає лише у польському варіанті *Міхал* (15), *Микола* – як *Нікола* (6) і *Ніколай* (2), а імена Андрій, Григорій, Костянтин, Семен, Федір і Яків тільки у словотвірних варіантах: *Андрусь* (12), *Гринь* і *Гриньо* (22 і 3), *Федь*, *Федьо* і *Федко* (10, 9 і 1), *Косць* (6), *Сень* (5), *Яць* і *Яцько* (8 і 1).

Поодинокими випадками засвідчені імена *Антон*, *Данко*, *Йозеф*, *Лучка*, *Мацей*, *Онофрій*, *Пілін*, *Павло*, *Стась* і *Тимко*.

Ідентифікація жінки в історичних документах містить теж два компоненти, але трохи інші, ніж чоловіче ім'я. З 10 фіксацій жінок у ЙМ села Нагуєвичі лише у двох випадках фігурує особове ім'я + іменування від прізвищевої назви чоловіка

чи батька: *Марина Хохлачка* і *Наця Пелехова*. В усіх інших випадках особове ім'я жінки замінене андронімом на *-иха*, утвореним від імені чоловіка: *Андрусиха Буцячка* і *Гриниха Буцячка*, *Василиха Лялючка* і *Василиха Рурачка*, *Стасиха Гутничка* і *Стасиха Волчанська*, *Іваниха Гамулячка* і *Лазоровичка Федиха* (порівняймо, прізвищеві назви чоловіків у цьому ж документі: *Буцяк*, *Лялюк*, *Рурак*, *Гутник*, *Волчанський*, *Гамуляк*, *Лазорович*).

Прізвищеві назви, що побутували у Нагуєвичах 200 років тому, були часто вже спадковими й у багатьох випадках функціонують зараз як прізвища.

Майже 30 років тому у селі Нагуєвичі зареєстровано 130 прізвищ, які обслуговували 1400 носіїв, що проживали у 740 дворах. Не набагато менше іменувань, які стали згодом прізвищами, було і на час їх формування та становлення (у ЙМ – 110; у ФМ – 116), проте якісний склад цих антропонімів зазнав значних змін. Спільними для ЙМ і ФМ є тільки 30 прізвищевих назв. Майже 50 іменувань, що фіксувались у метриках, не збереглися до тепер. Серед них багато посесивних іменувань, які, очевидно, ще були живими назвами синів за іменем чи прізвищем батька. Натомість тепер у селі з'явилася значна кількість нових прізвищ і серед них – *Франко*. Причина появи нових прізвищ – це і міграція населення, і створення нових спадкових іменувань з імен та прізвищк протягом XVIII ст. Найпоширенішими у Нагуєвичах зараз є прізвища *Чапля* (на час збору матеріалу – 263 носії), *Гром* (127), *Хруник* (119), *Дум'як* (108). Від 100 до 50 носіїв мають прізвища *Буцяк*, *Винницький*, *Гаврилик*, *Дрогобицький*, *Кіманович*, *Лялюк*, *Риб'як*, *Твердовський*, *Тимишин*.

Усі ці, як і багато інших, менш поширених тепер прізвищ, побутували у селі уже 200 років тому. А прізвища *Франко*, яке зараз налічує до 40 носіїв, не фіксується метриками ні у Нагуєвичах, ні у сусідніх селах. Загалом у Галицькій частині Бойківщини прізвище *Франко* побутує лише у 4 селах (35 носіїв), є воно на Буковині, Закарпатті, Опіллі, Західному Поділлі. Не знаходимо цього прізвища на Гуцульщині, Рівненщині, Лубенщині.

Багато інших популярних нагуєвицьких прізвищ також не мають значного поширення на Бойківщині. Прізвища *Твердовський* і *Дрогобицький*, не зафіксовані у жодному селі, крім Нагуєвичів, прізвища *Дум'як*, *Кімакович* і *Тимишин* – ще в одному селі, *Чапля*, *Хруник*, *Риб'як* ще у двох селах.

Ті нагуєвицькі прізвища, які побутують у селі уже понад 200 років, репрезентують найтипівіші для Бойківщини етимологічно-структурні типи спадкових іменувань, а саме – семантичні та морфологічні деривати від імен, прізвищк, апелятивних означень особи.

Однозначно від чоловічих церковно-християнських імен (повних або ж структурних варіантів) утворені прізвища *Гаврилик*, *Дорик* (< *Дорик* < *Теодор* [10: 357] або *Дорофей*), *Даньків* (< *Данько* < *Данило* [10: 100]), *Лазорович* (< *Лазор* – розмовне до *Лазар* [10: 189], *Мацьків* (< *Мацько* < *Матвій* [10: 221]), *Мартушкевич* (< *Мартушко* < *Мартин*), *Микитич* (< *Микита*), *Олефір* (< *Олефір* – розмовне до

Єлевферій [10: 129]). Прізвища **Кахній** має своєю лексичною базою усічено-суфіксальний варіант імені *Катерина* – *Кахна* [17: 370], а прізвища **Василишин**, **Лазорчин** і **Тимишин** утворені від андронімів *Василиха*, *Лазорка* і *Тимиха*. Варіанти запозичених західних імен *Франциск* і *Фридерик* лягли в основу прізвищ **Франко** і **Фридер**.

Неоднозначна етимологія лексичної бази прізвищ **Балуш** і **Віткович**. Антропоніми *Балуш* і *Вітко* можна кваліфікувати як варіанти християнських імен *Балтазар* і *Віталій*, або слов'янських автохтонних *Баломирь*, *Балосинь* та *Витомирь*, *Виторадь* (6: 7; 40).

Відкомполітними автохтонними вважаємо і антропоніми, що лягли в основу прізвищ **Буцяк** і **Твердовський** (порівняймо *Vucek* <*Vi clav* <*Budslav* <*Budislav* [18: 65, 140] і *Твердило*, *Твердиславь* [11: 388]). Прізвище **Вольчак** можна кваліфікувати як суфіксальний дериват від імені *Волько* (<*Володимир* [10: 74]) чи *Wolimir* [18: 98], і як катойконім від назви села *Воля* або *Вовче* (польське *Wólczce*). На користь другої етимології свідчить той факт, що у ЙМ маємо антропонім *Wolczanski*, а ФМ – *Wolczak*. Лексичною базою прізвища **Саяк** міг стати усічений варіант християнського імені *Саливон* [10: 322] або автохтонне відапелятивне ім'я – прізвисько *Сало*.

Відпрізвиськове походження мають прізвища: **Білоголовка**, **Гром**, **Дідач**, **Дума**, **Комар**, **Котик**, **Пелех**, **Рибяк**, **Хохlach**, **Чапля**. Майже усі ці лексеми фіксуються як антропоніми уже з XV ст. (порівняймо *Бѣлобородь*, *Громь*, *Дѣдь*, *Дѣдко*, *Дума*, *Комарь*, *Коть*, *Пелехь*, *Рыба*, *Хохlachь*, *Чапля* (11: 76, 119, 139, 141, 192, 203, 298, 417, 421). Важко зараз з'ясувати, чи подані лексеми лягли в основи прізвищ у функції імен-прізвиськ і збереглися надалі як спадкові назви, чи були вони звичайними індивідуальними прізвиськами, що з'явилися безпосередньо перед становленням прізвищ.

Діалектні лексеми фіксуються в основах прізвищ **Гатараняк** (порівняймо *гатара* – висока гора [8: т. 1: 162]), **Кімакович** (*кимак* – вулик, сук, колода, палка [8: т. 1: 348]), **Курп'як** (*курпяк* – російською смушок ягняти), **Матлак** (порівняймо *матляти*, *матлати* – робити щось непотрібне [8: т. 1: 434]), **Рурак** (порівняймо *рура* = братура – духовка [8: II, 198]), **Хруник** (*хрунь* – епітет свині; у Галичині – виборець, що продає свій голос [9: т. 4: 416]).

Прізвище **Гутник** утворене від однойменної назви давньої професії (*гутник* – застаріла, майстер на скляному заводі [3: т. 1: 628]).

Відтопонімне походження мають прізвища **Винницький**, **Дрогобицький**, **Гвоздецький**, **Підляшецький**, **Навроцький**.

Щодо словотвірної структури, прізвища села Нагуєвичі репрезентують найтипівіші для Бойківщини моделі цих спадкових назв: лексико-семантичні деривати на зразок **Гром** чи **Олефір** та морфологічні утворення з суфіксом *-ак/-як*, *-ович* [2: 35–39].

Подібну етимологічно-словотвірну структуру мають і ті прізвищеві назви села Нагуєвичі, що не збереглися як прізвища, і ті сучасні прізвища, що з'явилися

в селі у пізніші часи: *Baran, Ihnatykov, Iwaniszyn; Боднар, Данилів, Маринович, Парацак*.

З історичних матеріалів не збереглися як прізвища найчастіше посесивні відіменні назви та явно виражені прізвиська: *Dankow, Ihnatykov, Iwaniszow, Krywu*.

У Йосифінській та Францисканській метриках села Нагуєвичі виявляємо непоодинокі випадки різних словотвірних варіантів прізвищевих назв з однаковою лексичною базою, при цьому носії цих іменувань переважно живуть по сусідству, порівняймо у ЙМ: *Michała Klimki* і *Senia Klimkowego, Luniowego* і *Lunyszynego*; у ФМ: *Macko Wasyl* і *Mackow Iwan, Klimko Дмитро* і *Klimkow Michał, Lasarowicz Jac* і *Lazarczyn Fedko, Mykita Hryn* і *Mykitycz Iwan, Pecij Fedio* і *Peciow Stefan*.

Нестабільність прізвищевої назви ще яскравіше проявляється у випадках використання різних словотвірних варіантів цієї назви для іменування однієї особи: у ЙМ *Iwana Lesowca = Iwana Lesowcowego* [4: 25], *Fedia Macka = Fedia Mackowego* [4: 50, 77]. У ФМ – *Hawrylak Hryn = Hawrylik Hryn* [12: 9, 25].

Такі словотвірні варіанти прізвищевих назв в одних випадках зберігаються у наш час у тому ж селі обидві назви, а в інших – тільки одна. Зараз у Нагуєвичач є *Мацько* і *Мацьків, Лазарович* і *Лазорчин*, але тільки *Климко, Лунів, Лесівців, Микитич*. Становлення прізвищ супроводжувалося часто відкиданням посесивних формантів або тих суфіксів, що вказували на належність: у ФМ – *Walkow, Sydorak*, зараз – *Валько, Сидор*; заміною одних суфіксів, що виражали патронімічність, іншими: у ЙМ і ФМ – *Kachniak*, зараз – *Кахній*; у ЙМ і ФМ – *Mytczyn/Mitczyn*, зараз – *Митчак*.

У підсумку відзначимо, що антропонімічна система села Нагуєвичі розвивалася у руслі регіонального антропонімікону. Порівняльний аналіз антропонімії навіть одного села на різних зрізах протягом 200 років показує до певної міри процес становлення прізвищ.

Проаналізована вище реальна антропонімія села Нагуєвичі знайшла своє художнє втілення в тих оповіданнях І. Франка, які дослідники його творчості зараховують до автобіографічних (“Малий Мирон”, “Під оборогом”, “У кузні”, “Злісний Сидір”, “Микитичів дуб”, “Оловець”) та у незакінченій повісті “Гутак”, в якій події “розгортаються на Дрогобиччині, зокрема в селі Нагуєвичі та його присілку – Слободі” [13: т. 16: 503].

Кілька слів про заголовки названих творів. На заголовки творів як особливий тип власних назв, що, на відміну від інших є “матеріально однорідні зі своїми денотатами: і об’єкт і його ім’я зроблені зі слів”, звернув увагу Ю. Карпенко [5: 20]. У заголовках художніх творів – не тільки інформація, про що буде йтися, але і момент оцінки. Заголовок є ономастичним центром будь-якого твору, головним його компонентом [5: 22]. З семи творів, антропонімія яких аналізується далі, три мають “персонажні заголовки”. І якщо у короткому “Гутак” (прізвище головного героя повісті) виражена майже “документальна” суть твору – події “із громадського та родинного життя нашого народу” на прикладі виборів сільського вїта у Нагуєвичач,

то заголовки оповідань “Малий Мирон” і “Злісний Сидір” уже чітко характеризують особу головного героя та ставлення до нього самого автора. Заголовки оповідань “У кузні”, “Під оборогом” та “Микитичів дуб” вказують на місце подій, що стали темою цих творів, при цьому в останній заголовок ще додамо антропонім, денотат якого має прямий стосунок до подій, що описуються.

Питома вага антропонімної лексики в аналізованих творах порівняно невелика: 20 імен, 14 прізвищ, 1 прізвисько і 5 андронімів. Іменують вони 45 осіб, майже усі денотати – сюжетні персонажі, ще для декількох осіб використана так звана безіменна номінація.

В оповіданнях-спогадах з дитячих років основним засобом антропонімної номінації персонажів є ім’я. Тільки іменами називаються і діти, і дорослі. Одні з них належать до найпоширеніших імен у Нагуєвичах у XVIII ст.: *Іван, Василь, Андрусь* (саме такий варіант імені *Андрій* вживався в офіційних документах XVII–XVIII ст.), *Михайло, Митро, Микола, Степан, Анна*, інші – *Мартин, Марко, Прокіп, Сидір, Марина*, хоч і не зафіксовані у наших історичних матеріалах села Нагуєвичі, проте, як свідчать бойківські відіменні прізвища, належали до популярних імен на цій території.

З інших класів антропонімів в “автобіографічних” оповіданнях І. Франка є чотири прізвища: *Колечко, Леськів, Микитич* та *Рябина*; прізвисько *Напуда* та андронім *Василиха*.

Прізвище *Микитич* належить зараз до найпоширеніших у Нагуєвичах, прізвища *Колечко* і *Леськів* зафіксовані у сусідньому з Нагуєвичами селі Ясениця Сільна (на рубежі XVIII–XIX ст. *Колечко* і *Колечків* були і у Нагуєвичах), антропоніма *Рябина* у сучасних матеріалах з Бойківщини нема, але у селі Ластівка 30 років тому зафіксовано патронімний дериват цього антропоніма *Рябінець*. Прізвисько *Напуда* з оповідання “Микитичів дуб” мотивується у тексті твору: “...ми, діти, звали [її] Напудою – така звичайно ходила понура, гризка, розтрепіхана, нечесана та немита” [13: т. 16: 97]. Андронім *Василиха* виражає типовий для деяких регіонів Західної України спосіб іменування жінки за іменем чоловіка.

В абсолютній більшості усі ці антропоніми виступають як однолексемні іменування і у мові автора, й у діалогах, що, зрештою є характерним у побутовому функціонуванні антропонімів. І лише в оповіданні “Оловець” попри переважну номінацію одного з персонажів твору тільки по імені *Степан*, двічі вжита дволексемна формула *Степан Леськів*. Причиною цього, очевидно, є “шкільний” характер оповідання. Інший приклад дволексемної номінації: злісний Сидір убив “*Колечкового Миколу*”. Прізвище *Колечко* вжите тут для уточнення, про якого саме Миколу йдеться, при цьому використане воно як розмовне посесивне іменування за батьком.

Трохи іншою є власне антропонімна номінація у повісті “Гутак”. З 24 персонажів поіменовано 18 осіб, для чого автор вживає різні засоби і способи іменування. При першій появі у тексті твору “офіційних” осіб переважно застосовується офіційна формула іменування *ім’я + прізвище*, часто ще й з апелятивною ідентифікацією

денотата: *Василь Грім, громадський писар і дяк ураз; дотеперішній вїйт нагуївський, Максим Чапля; пан професор Лонгин Крицький*. Далі у тексті твору для номінації цих осіб використано частіше тільки один з антропонімних компонентів, переважно – прізвище. Головний герой повісті, якого пропонують на сільського вїйта, іменується письменником тільки за прізвищем *Гутак* до того часу, поки староста, який приїхав з міста, не запитав священика, як звать того чоловіка, що його громада ставить на вїйта. Відповідь була: “*Іван Гутак*”.

Ще один персонаж повісті при першій згадці названий офіційно – *Яць Хохlach*. Проте далі у тексті твору, можливо, через специфічні стосунки *Василя Грома* з *Хохlachем*, письменник іменує останнього тільки *Хохlachик*. У цьому варіанті іменування відчувається не тільки демінутивність, але і якась зневага.

Менш значних осіб сільської громади називає І. Франко у повісті тільки за прізвищем: *Гатараняк* – звонар і грабар нагуївський; присяжний *Димкович, Кахній* і *Лялюк* – громадяни села. Лише ім’я – *Атаназій* – використано для номінації сільського священика, що відповідає церковній практиці, та осіб, що репрезентують “нижчі” верстви суспільства: слуги Гутаків *Анна, Федько* і *Трофим* та приймиц *Мирон* (“сирота – поштуркач, що змаленьку зріс межі чужими людьми”). Такі різні способи іменувань виявляють соціальну характеристику літературно-художніх антропонімів.

Імена, які носять персонажі повісті (*Іван, Максим, Василь, Яць, Федько, Анна*), за винятком імені священика та шкільного професора (*Атаназій* і *Лонгин*) належать до традиційних на Бойківщині у минулі століття. Прізвища *Грім* (правда, у його графічно-фонетичному варіанті *Гром*), *Чапля* та *Лялюк* побутували в селі здавна і зараз є найчисельнішими у Нагуєвичах. Було і є у селі прізвище *Хохlach*, натомість *Кахній* (сучасне також *Кахній*) 200 років тому існувало в іншому словотвірному варіанті – *Кахняк*.

Традиційними і характерними для неофіційної антропонімійної системи є іменування жінок у повісті “*Гутак*”. Іноді це дволексемна формула, що поєднує ім’я жінки з андронімом на *-ка* або *-иха*, утвореним від прізвища чоловіка: *Анна Гутачка, Анна Громиха*; та частіше – тільки ім’я або андронім: *Гутачка, Хохlachка*.

Невід’ємним компонентом номінації персонажів у художніх творах є різноманітні апелятивні засоби ідентифікації або характеристики особи – детермінанти, які супроводжують власну назву і відповідно стають елементом літературної ономастики. В аналізованих творах І. Франка найтипівішими є такі функції детермінантів:

а) ідентифікація особи за сусідськими чи якимись іншими відносинами: *сусід Мартин, сусід Рябина, Степан Леськів, мій добрий знайомий*;

б) вікова характеристика персонажа: *малий Мирон, старий Рябина, малий Степан, нанашко Гутак*;

в) ідентифікація особи за заняттям: *писар Василь Грім, панотець Атаназій, пастух Трофим, професор Крицький, присяжний Димович, служниця Марина*;

г) емоційно-оцінна характеристика персонажа: *бідний Мирон, злісний Сидір, налибоватий Гатаран, кривий Федьо, фудульна Гутачка, отой любенький Чапля.*

Детермінанти останньої групи не тільки характеризують денотата, але виражають ставлення автора чи іншого персонажа до іменованої особи.

Цікавий приклад використання детермінантів – характеристик маємо в оповіданні “Малий Мирон”. Починаючи текст оповідання фразою “*Малий Мирон – дивна дитина*”, І. Франко епітетом *малий* супроводжує ім’я *Мирон* у перших двох розділах твору. У третьому розділі ім’я виступає без детермінанта, а у четвертому, який починається словами “А вже найбільша була *біда* *Миронові* з тим мисленням!” *Мирон* не тільки *малий*, але і *бідний*: “І *малий Мирон* зачинає мислити; *Бідний Мирон*, хоть і як мучився, не міг нічого ліпшого придумати...; *бідний Мирон* заплакав. Останній розділ, що починається питанням “Що з нього буде?”, закінчується песимістичним: “*Бідний малий Мирон!*”

І ніби перегуком з оповіданням “Малий Мирон”, є інше Франкове оповідання “Під оборогом”, що, за його словами, дає “неповний але в значній частині правдивий образок із моїх дитячих літ” [1: 21]. Почавши оповідання реченням “Малий Мирон сьогодні щасливий”, І. Франко в усьому творі використовує номінацію *малий Мирон*.

Як і в реальному функціонуванні, у тексті творів детермінанти вживаються з метою розрізнити особи з однаковими іменами: *велика Анна* (“так звичайно називають служницю на відміну від *малої Анни, Гутачки*” [13: т. 16: 415]); дві служниці – *велика Остина* і *мала Остина* [“У кузні”].

Майже всі перелічені детермінанти у текстах Франкових творів виконують ще одну функцію – заміників імені. У художньому творі, як і в живому мовленні, кожне ім’я має замітники. У першу чергу – це займенники, а крім них, апелятиви, які не тільки вказують на особу, але і до певної міри характеризують її – за віком, заняттям, соціальним станом. Деякі з них мають “по відношенню до персонажа стійкий характер” і трансформуються “у повноправні додаткові імена” [7: 5]. Так, *малий Мирон* – не тільки *він*, але і *хлопець*, і *дитина*. Частіше без власних імен, ніж з ними, вживаються детермінанти *панотець*, *пан професор*.

Різновидом замітника імені виступають описові (непрямі) номінації: *мати Митрова, матір Василя*.

В ономастичний простір художнього твору дослідники літературної антропонімії часто долучають і безіменну номінацію. Використовується вона у таких випадках, коли особа достатньо ідентифікується без власної назви: *егомосців панич, пан староста, паламар, пані професорова, фірман, дівка-служниця*. В оповіданнях І. Франка з його дитячих спогадів до цієї групи ідентифікаційних засобів належать і терміни спорідненості *батько (тато, отець, татуньо), мати, тітка, вуйко*.

У формулу безіменної номінації письменник нерідко залучає числівники та займенники: *один чоловік, одна дівчинка, один хлопчина; один... другий, дехто слабший, мої тато, мій вуйко, його жінка*.

Проведений аналіз власних іменувань та інших елементів номінації осіб низки оповідань І. Франка та повісті “Гутак” свідчить, що антропонімія цих творів належить до реалістичної течії в літературній ономастиці [порівняймо 16: 364–365], оскільки усі назви для зображуваних персонажів взяті з реально існуючого антропонімікону конкретної місцевості. Домінуючою функцією їх у тексті твору є ідентифікаційна. Водночас у багатьох випадках проявляються соціологічна та евристична функції.

Література:

1. Басс І. Іван Франко. Біографія. – К., 1966.
2. Бучко Г. Найпоширеніші прізвища Бойківщини // Студії з ономастики та етимології. – К., 2002.
3. Етимологічний словник української мови / За ред. О. Мельничук. – К., 1982–2003. – Т. 1–4.
4. ЙМ – Йосифінська метрика. – ЦДІА України у Львові, фонд 19, оп. XIV, од. збер. 240.
5. Карпенко Ю. Специфика имени собственного в художественной литературе // Ономастика. – К., 1986.
6. Морошкин М. Славянскій Именословъ. – Санкт-Петербургъ, 1867.
7. Немировская Т. Собственные имена в творчестве М. М. Коцюбинского: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – К., 1988. – 24 с.
8. Онишкевич М. Словник бойківських говірок: У 2 ч. – К., 1984.
9. Словарь української мови / Упоряд. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченка. – К., 1907–1909. – Т. 1–4.
10. Трійняк І. Словник українських імен. – К., 2005.
11. Тупиков Н. Словарь древнерусских личных собственных имен. – Санкт-Петербургъ, 1903.
12. ФМ – Францисканська метрика – ЦДІА України у Львові. – фонд 20, оп. XIV, од. зб. 78.
13. Франко І. Збір. творів: У 50 томах. – К., 1976–1986.
14. Франко І. Твори в двох томах. – К., 1981. – Т. 2.
15. Худаш М. З історії української антропонімії. – К., 1977.
16. Kosyl Czesław. Nazwy własne w literaturze pięknej // Polskie nazwy własne. Encyklopedia. – Warszawa–Kraków, 1998.
17. Malec M. Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce // Prace Instytutu języka polskiego. – Kraków, 1994. – N 94.
18. Svoboda J. Staročeská osobní jména a naše příjmení. – Praha, 1964.